

8a. Stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord

Bijlage bij ledenbrief 19 mei 2021: “Uitnodiging ALV 16 juni 2021”

Aanleiding

Op de Buitengewone ALV van juni 2019 heeft u ingestemd met het Klimaatakkoord en sindsdien is er veel werk verzet. Samen met inwoners, maatschappelijke partijen en medeoverheden heeft u bijvoorbeeld de Transitievisie Warmte opgesteld, plannen gemaakt in de wijken, meegeschreven aan de Regionale Energiestrategie (RES) en bijgedragen aan het Regionale Mobiliteitsplan. Uw inzet werkt als vliegwiel voor bewoners, bedrijven en maatschappelijke partijen om zelf ook aan de slag te gaan met de energietransitie.

Dit vliegwiel draaiende houden kunt u niet alleen. Daarom hebben gemeenten al eind 2018 drie randvoorwaarden gesteld waaraan het Klimaatakkoord moet voldoen: de opgave moet haalbaar/betaalbaar zijn voor de samenleving, gemeenten hebben de juiste bevoegdheden nodig en gemeenten moeten in de uitvoeringslasten worden tegemoetgekomen. Het belang dat dit wordt geregeld is groot nu gemeenten vanaf 2022 meer richting uitvoering gaan. Dat tijdelijke middelen nog geen vervolg hebben gekregen en gemeenten in hun begrotingsbehandeling aanlopen tegen budgettaire onzekerheid is dan ook onwenselijk. Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord is een actieve bijdrage van het rijk noodzakelijk. Van het eenduidig overbrengen van een gezamenlijke boodschap richting onze bewoners en het uitwerken van juridisch instrumentarium tot het ondervangen van de lasten.

U hebt het bestuur opdracht gegeven u op de ledenvergadering te informeren over de voortgang. In deze ledenbrief gaan we in op de laatste stand van zaken op de drie randvoorwaarden en eindigen wij met enkele actuele ontwikkelingen. Gelet op de actualiteit gaan wij daarbij eerst in op de financiën.

1. Uitvoeringslasten en overbruggingsmiddelen 2022

In haar advies ‘Van Parijs naar praktijk’ heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) vastgesteld dat de gemeentelijke lasten voor uitvoering van het Klimaatakkoord neerkomen op circa € 448 miljoen in 2022, € 540 miljoen in 2023, € 599 miljoen in 2024 (begin 2024 is vervolgonderzoek nodig voor de periode 2025-2030). Het rijk wil het vervolgesprek over de bekostiging van de uitvoeringslasten voeren met het nieuwe kabinet. Over hoe deze gesprekken verlopen wordt u apart geïnformeerd in lijn met de door u aangenomen ‘Resolutie VNG inzet kabinetsformatie’.

In lijn met uw verzoek op de buitengewone ALV van 12 februari hebben wij wel gesprekken gevoerd over de beschikbaarheid van budgetten om lopende uitgaven, zoals voor de RES en Transitievisie Warmte, ook vanaf 2022 te kunnen continueren (‘overbruggingsmiddelen’). Op het bestuurlijk overleg over de Voorjaarsnota heeft het rijk aangegeven hierover geen besluit te willen nemen. Wij zien dit echter als noodzakelijk en hebben bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties per brief aangedrongen tenminste de bekostiging voor lopende inzet ter hoogte van € 70 miljoen voort te zetten.

Naast de beschikking over middelen blijven wij het belang van ondersteuning in de uitvoering benadrukken. Dit betreft zowel ondersteuning vanuit het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NPRES), Nationaal Programma Gebouwde Omgeving en Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU). Voor dit laatste ligt op uw ALV de 'Propositie Fysieke Leefomgeving' voor ter besluitvorming om de ondersteuning op o.a. de Warmtewet, energie-infrastructuren en aardgasvrije wijken op peil te houden.

2. Haalbaarheid en betaalbaarheid

In het kader van de kabinetsformatie praten wij intensief met diverse departementen en zoeken wij steun bij andere belangenverenigingen en sectoren. Naast onze claims voor vergoeding van de uitvoeringslasten voor gemeenten, hebben we het dan nadrukkelijk óók over de betaalbaarheid van de energietransitie voor de samenleving. En natuurlijk over de afspraak uit het Klimaatakkoord dat woonlastenneutraliteit voor de overgrote meerderheid van de huishoudens het uitgangspunt is. Onze inzet is dat het rijk een pakket aan maatregelen beschikbaar stelt die er samen voor zorgen dat de transitie naar aardgasvrij voor huishoudens woonlastenneutraal uit te voeren is en ook voor andere stakeholders betaalbaar is. Voorzieningen zijn nodig zowel voor woningeigenaren, verhuurders, instellingen en ondernemingen als voor investeringen in (grootschalige) infrastructuur, innovatie en ontzorging.

3. Bevoegdheden en juridische kaders

Naar aanleiding van de Interbestuurlijke Toets over het Wetsvoorstel Wet Collectieve Warmtevoorzieningen zijn veel aanvullende afspraken gemaakt. Een nog openstaand punt is een verdere invulling van de regiefunctie van gemeenten. Heel specifiek gaat het om het kunnen benoemen van een voorkeur voor een samenwerkingsvorm voorafgaand aan de transparante en non-discriminatoire aanwijzingsprocedure van een warmtebedrijf. Bij een overleg is door wethouders aangegeven dat dit punt geregeld moet worden alvorens de gemeenten akkoord kunnen gaan met het wetsvoorstel. In samenwerking met ministerie van Economische Zaken en het Interprovinciaal Overleg (IPO) wordt een juridische toets door een derde uitgevoerd om een eenduidig antwoord te verkrijgen of en hoe deze wens mogelijk te maken is.

Namens gemeenten hebben wij tevens gereageerd op de consultatie voor de Energiewet. In lijn met een door u ingediende motie hebben wij hierin benoemd dat het rijk dient toe te werken aan wetgeving voor een integraal energiesysteem (warmte, duurzame gassen, elektra) waarbij meer wordt aangesloten op de uitvoeringspraktijk.

Overige actuele ontwikkelingen

- De VNG heeft in gesprekken met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ingezet op uitbreiding van de bestaande 46 Proeftuinen Aardgasvrije Wijken. Resultaat van deze gesprekken is dat er een derde en laatste tranche komt. Gemeenten die aan het programma willen deelnemen kunnen hiertoe voorstellen indienen vanaf 1 juni.
- Uit het onderzoek 'Warmtetransitie in de praktijk' van het Planbureau voor de Leefomgeving komt naar voren dat gemeenten onderling intensief kennisdelen op het thema maar dat de uitvoeringspraktijk weerbarstig is. Dit vraagt van het rijk dat zij knelpunten slecht op het gebied van kostenverdeling, bevoegdheden en financieringsmogelijkheden zodat het mogelijk wordt voor alle gebouwde-eigenaren om mee te doen. VNG voert gesprekken met het rijk over het wegnemen van deze knelpunten.

- Om gemeenten te ondersteunen in het opstellen van de Transitievisie Warmte is de Datavoorziening Energietransitie Gebouwde Omgeving (dego.vng.nl, www.wijkpaspoort.nl) ontwikkeld. De komende periode werken wij aan het verder verrijken van de voorziening onder andere door gegevens op te nemen over de ondergrond. Conform afspraak uit het Klimaatakkoord is tevens een monitor gestart naar de voortgang van de Transitievisie Warmte. Uit de respons blijkt dat het merendeel van de gemeenten de visie hebben vastgesteld of hiermee bezig zijn.
- Om gemeenten te ondersteunen in de opgave werkt TNO aan een digitale voorziening ('tool') waarmee de eindgebruikerskosten beter inzichtelijk worden gemaakt. Via de voorziening kan voor verschillende eindgebruikers per situatie (zoals woningtype, label, huidig energieverbruik) worden weergegeven wat de eindgebruikerskosten zijn voor het overstappen van aardgas op een warmtenet of warmtepomp en hoe deze kosten zijn opgebouwd. Op zijn vroegst is de voorziening beschikbaar ten tijde van de Algemene Ledenvergadering.
- Op 1 oktober 2020 hebben de RES-regio's hun concept Regionale Energiestrategieën opgeleverd. De concepten schetsen goede vooruitzichten, het aanbod duurzame energie voldoet op papier aan de nationale doelstellingen. Regio's hebben tot 1 juli dit jaar om het concept af te ronden en de RES 1.0 op te leveren.

Ook de komende weken en maanden blijven wij in gesprek met het rijk over de uitvoering. Wanneer dit leidt tot nieuwe ontwikkelingen/concrete resultaten zullen wij u hierover informeren.